

تمبر شناسنامه (سجل احوال)

علی شیرزاد

عضو انجمن مطالعات تمبرشناسی ایران

دی ماه ۱۳۹۹ خورشیدی

شناسنامه های اولیه بصورت ورقی در سایز حدود A5 بودند که ورقه هویت نامیده میشدند که یک تمبر معمولاً ۱ قرانی هم روی آنها ابطال می شد. شناسنامه های دفترچه ای که به سجل معروف شدند از اواخر دوران رضاشاه باب شد.

در مورد استفاده از واژه سجل، من متوجه شدم که دو نظر بین مردم مطرح هست، یک عده تصور میکنند که چون دفترچه های اولیه سه برگی بوده به آن سجل (سه جلد) گفته اند و برخی نیز بر این باورند که منظور از سجل واژه سجل (سجل احوال - ثبت احوال) بوده.

با کمک دوستانم به خصوص آقای علیرضا گروسی (مجموعه دار سند و تمبرهای مالیه ایران) ظرف چند سال اخیر حدود ۳۰۰ شناسنامه دوران پهلوی یک و دو را جمع کرده ام. زن و مرد، کودک و ۱۰۰ ساله ها، مسلمان و بهایی و زرتشتی و کلیمی، ارمنی و آشوری و ... از تمام اقوام و شهرها...

روی جلد نخودی رنگ نوشته: احصائیه و سجل احوال کل مملکت

واژه "سجل" در زبان "محاوره" به واژه "سجلد" (یا ۳ جلد) بدل شده است.

کلمه "احصائیه" به معنای "آمار" است.

البته اوراق هویت تک برگی دوره احمدشاه (از سال ۱۲۹۷ خورشیدی) تا اواخر رضاشاه بسیار با ارزش تر و کمیاب تر است ولی چون نرخ (Rate) شان مشخص است من دیگر دنبال آنها نرفتم و دنبال "نرخ" شناسنامه از ابتدای سلطنت سردار سپه تا سال ۱۳۵۸ خ. رفتم (المثنی، تعویضی و ...) که با کمک آقای محمود مهدوی هزاوه (مجموعه دار سند و تمبرهای مالیه ایران)، آقای گروسی و البته آقای ساسان بهار آیین (پژوهشگر و نویسنده راهنمای تمبرهای مالیه ایران)، به نتایج خوبی رسیدیم که آقای بهار آیین با جمع بندی آنها در راهنمای ۲۰۱۹ (میلادی) مالیه در آمریکا منتشرش کردند.

Birth Certificate

<u>Year</u>	<u>Rate</u>
1938 - 1948	1 Rial
1949 - 1955	2 Rials
1956 - March 1960	10 Rials
1960 - 1978	20 Rials

جدول نرخ های مصرف تمبر مالییه بر روی شناسنامه هست.

به نقل از کتاب راهنمای تمبرهای مالییه ایران نوشته ساسان بهار آیین، دو جلد، ۲۰۱۹ میلادی

در این بحث، استثناهایی نیز وجود دارد: به عنوان مثال نرخ صدور شناسنامه در سفارت و کنسولگری های ایران در خارج از کشور متفاوت با داخل بوده است. المثنی و تعویضی هم همینطور. المثنی دوم هم همینطور.

مملکتی توسعه یافته به حساب می آید؛ که در تمام زمینه ها و زوایای علمی، فرهنگی، تاریخی، سیاسی، مذهبی و ... توسعه یافته شده باشه و کار کرده باشه وگرنه با یک گل بهار نمیشه و یک شبه مملکت آباد و گلستان نمیشه. قدم به قدم، با تمرین.

از سال ۱۳۵۹ ابطال تمبر روی شناسنامه ها متوقف شد.

با شروع به انتشار شناسنامه های جدید (جلد چرمی قرمز رنگ ها) کلاً جای الصاق تمبر در نظر گرفته نشده و وجوه مربوطه به حساب دولت واریز شد. (از اواخر دهه ۶۰)

چند نمونه از تمبرهایی که از سال ۱۲۹۷ تا ۱۳۵۸ به مدت بیش از ۶۰ سال و در ۳ سلسله (قاجار، پهلوی، جمهوری) مصرف شده اند را در زیر نشان داده شده است.

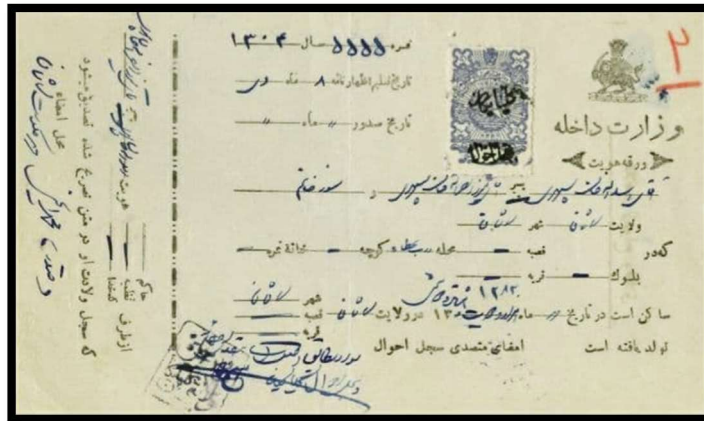

تمبرهای مالییه منتشر شده دولت علیه ایران، مصرف شده برای شناسنامه

نام محل صدور و مصرف تمبر بر روی آن روچاپ شده است: **گروس**

سری تمبرهای مالییه سجل احوال (شناسنامه) با روچاپ های مختلف: مشهد، گیلان، قزوین، تبریز و ...

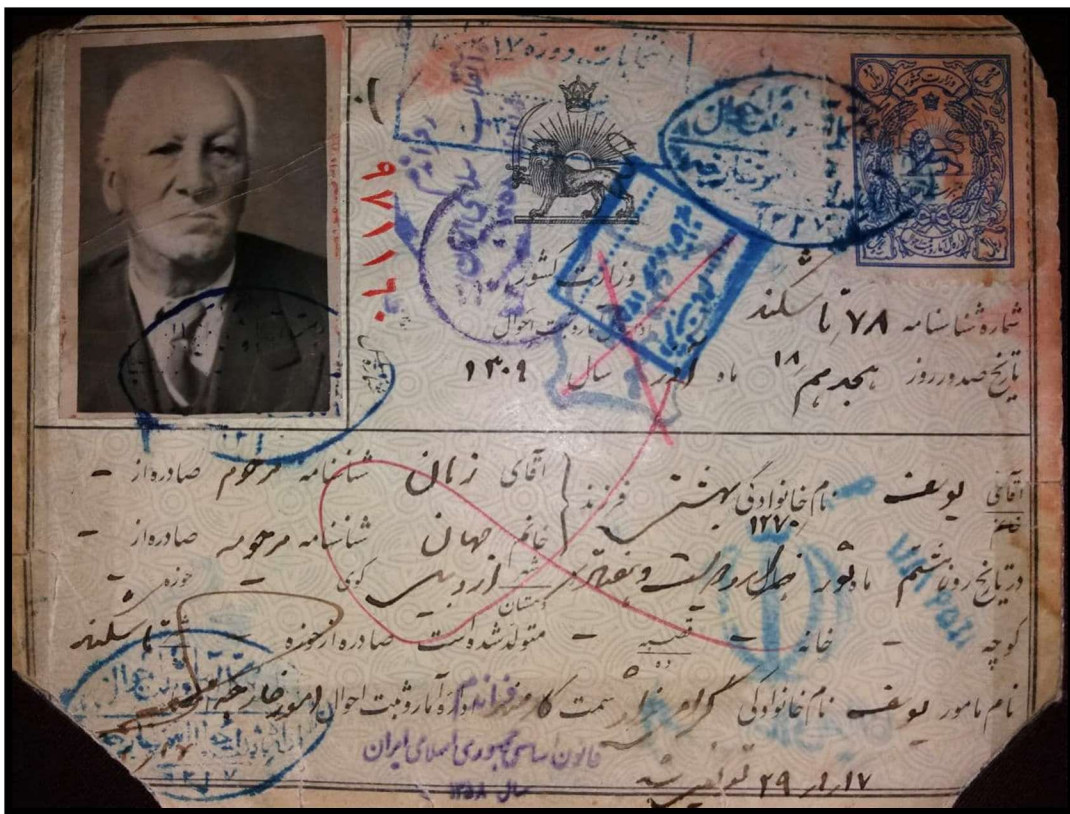
ورقه هویت، تمبر یک قران سجل احوال با روچاپ گلپایگان، محل صدور ورقه: کاشان
(از کتاب راهنمای تمبرهای مالییه ایران، ساسان بهار آیین، دو جلد، ۲۰۱۹ میلادی)

نمای درشت تر از تمبر ورقه هویت

تمبر دو ریال شناسنامه
اداره کل آمار و ثبت احوال

شناسنامه با تمبر دو ریال
تاریخ صدور شناسنامه: ۱۸ آذر ماه ۱۳۰۹

دو ریال نقش تمبر روی شناسنامه

شناسنامه با نقش تمبر دو ریال

تاریخ صدور شناسنامه: ۷ بهمن ماه ۱۳۰۹

تمبر یک قران سجل احوال

دولت علیه ایران، وزارت مالیه

این تمبر در اواخر قاجار و همزمان با تاسیس سجل احوال برای ابطال روی اوراق هویت تهیه شد.

تمبر یک قران سجل احوال با روچاپ **خوزستان**

با تغییر سلطنت در ۱۳۰۴، از این تمبر کماکان در طهران استفاده میشد و در شهرستان ها هم با روچاپ دستی با نام شهر مورد نظر، استفاده میشد.

در اواخر دوره رضاشاه با زدن روچاپ ماشینی قرمز رنگ، از این تمبر برای انحصار دخانیات و بر روی کارتن و پاکت های سیگار و کبریت مدتی استفاده گردید.

تمبر ۳۰۰ ریال ثبت احوال
دولت شاهنشاهی ایران

تمبرهای ثبت احوال، رقم ۲ ریال تا ۳۰۰ ریال، دوره مصرف ۱۳۲۱-۱۳۵۷ خورشیدی

شناسنامه با دو قطعه تمبر ۵ ریال ثبت احوال (ده ریال)

شناسنامه با تمبر ۱۰ ریال ثبت احوال

شناسنامه با تمبر ۲۰ ریال ثبت احوال

تمبر سرشماری، دولت شاهنشاهی ایران، تاریخ مصرف: ۱۳۱۹ خورشیدی
اداره کل آمار و ثبت احوال

تمبرهای سرشماری، نمایش نوع و گوناگونی رنگ تمبر (Type & Variation)

جفت (Pair) تمبر سرشماری، کمیاب

شناسنامه با تمير سر شماری ۳۱۹ تبریز رو چاپ اصفهان
متعلق به مجموعه آقای توحيد خطیبی (مجموعه دار سند و تميرهای ماليه ايران)

نمای درشت از تمير شناسنامه

تمبر ۱۰ ریال ثبت احوال، جمهوری اسلامی ایران*

تمبر ثبت احوال، جمهوری اسلامی ایران، تاریخ مصرف: سال ۱۳۵۹-۱۳۵۸ خورشیدی

* پیوست: شناسنامه و ثبت احوال جمهوری اسلامی ایران

شناسنامه یکی از اسناد هویتی در ایران است که سازمان ثبت احوال کشور موظف است آن را برای هر شهروند ایرانی صادر کند. برای شرکت در انتخابات، داشتن شناسنامه از الزامات است.

مطابق قانون اصلاح ثبت احوال کشور مصوب ۱۸ دی ۱۳۶۳، جلد و صفحه اول شناسنامه مزین به آرم جمهوری اسلامی ایران است.

در فارسی افغانستان اصطلاح «تذکره تابعیت» و در فارسی تاجیکستان واژه «زادنامه» یا «شهادتنامه تولد» به جای شناسنامه به کار می‌رود. همچنین در تاجیکستان واژه شناسنامه به معنای گذرنامه یا پاسپورت است.

نخستین شناسنامه ایرانی (که در آن زمان سجل نامیده می‌شد) در دوران قاجار و در تاریخ ۳ دی ۱۲۹۷ برای دختری به نام «فاطمه ایرانی» صادر شد.

اطلاعات درج‌شده در شناسنامه

هر شناسنامه باید حاوی اطلاعات زیر باشد:

اطلاعات مربوط به صاحب سند

نام و نام خانوادگی و جنسیت

عکس اسکن شده

شماره شناسنامه

کد ملی

تاریخ تولد: روز، ماه و سال در هجری شمسی و هجری قمری

محل تولد: شهرستان، بخش، دهستان (شهر/روستا)

نام پدر و نام مادر

شماره شناسنامه یا کارت ملی پدر و مادر

محل تولد پدر و مادر

محل مخصوص ثبت ازدواج و طلاق و مشخصات همسر

نام فرزندان و مشخصات آنها

وفات صاحب شناسنامه

اطلاعات مربوط به صاحب سند در گذشته: نام - نام پدر بزرگ و نام پدر جد (نام پدر به کار نمی‌رود) تاریخ تولد

محل تولد شماره شناسنامه عکس و ...

اطلاعات مربوط به سند:

شماره مسلسل و سری مخصوص شناسنامه

تاریخ تنظیم سند: روز؛ ماه و سال در هجری شمسی

محل تنظیم سند: حوزه، شهرستان، بخش، دهستان (شهر/روستا)

نام و نام خانوادگی مأمور تنظیم‌کننده سند؛ امضاء مأمور صدور و مهر اداره

محل توضیحات (مانند تغییر نام)

محل مخصوص ضرب مهرهای اضطراری (مانند مهر شرکت در انتخابات)

ضرب مهر

مطابق قانون تنها نهادهای زیر مجاز به ضرب مهرهای مربوطه روی شناسنامه هستند:

سازمان ثبت احوال کشور

دفاتر اسناد رسمی ازدواج و طلاق

نمایندگی‌های دولت جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور

اداره تشخیص هویت نیروی انتظامی

پلیس بین‌المللی

اداره کل انتخابات وزارت کشور

حذف نام همسر

حذف نام زوج از شناسنامه زوجه امکان‌پذیر است اگر در دوران عقد جدایی انجام شده باشد و دوشیزه بودن زوجه مطابق احکام قضایی و سند طلاق قابل استنباط باشد. در غیر اینصورت ممکن نمی‌باشد مگر به حکم دادگاه صالح در این موضوع. دادگاه نیز در صورت احراز ضرورت و اتفاق کامل نسبت به حذف نام همسر سابق حکم خواهد داد. بنا به گزارش برخی سایت‌های خبری، افراد سودجویی هستند که در قبال دریافت مبالغ کلان نام همسر سابق مشتریان خود را از شناسنامه‌های آن‌ها پاک می‌کنند، وقتی شناسنامه جدید خالی از نام همسر سابق در اختیار مشتری قرار گرفت و او از اصالت آن با روش‌هایی مانند گرفتن گذرنامه یا افتتاح حساب بانکی اطمینان پیدا کرد به شخص معتمد اجازه می‌دهد که پول را پرداخت کند. یکی از وکلای دادگاه خانواده در گفتگو با «جام جم» اظهار می‌کند، چند نفر از موکلان خودم یا همکارانم که با همسر سابق خود فرزند مشترک نداشته‌اند با پرداخت پول، نام همسر سابق خود را از شناسنامه‌شان پاک کرده‌اند. هر واقعه طلاق و ازدواجی که در محضر رخ دهد، در شناسنامه درج‌شده و اعلامیه آن به ثبت‌احوال فرستاده می‌شود تا برود و در سند اصلی فرد ثبت شود، و بعد از آن دیگر امکان تغییر آن وجود ندارد، و اگر، بر اساس حکم دادگاه نیز تغییری صورت بگیرد به شکل توضیح در آن سند اصلی ثبت می‌شود. در این حالت چون واقعه ازدواج قبلاً در سند اصلی هویتی شخص در سازمان درج‌شده، امکان حذف آن وجود ندارد به همین دلیل اگر شخصی ادعا کند که می‌تواند آن را تغییر دهد ادعای کذب کرده‌است و البته هر شخصی می‌تواند از سازمان ثبت‌احوال تقاضای گواهی مجرد کند. در این گواهی درج می‌شود که شخص تاکنون ازدواج کرده، طلاق گرفته یا مجرد بوده‌است.

ابطال: شناسنامه در دو صورت باطل می‌شود، یکی ترک تابعیت ایران و دیگری فوت.

اسناد هویتی در ایران: اسناد هویتی در ایران سند رسمی هویت و تابعیت ایرانی هستند و جهت شناسایی ایرانیان و احراز هویت آن‌ها به‌کار می‌روند. از مهم‌ترین اسناد هویتی ایران می‌توان به شناسنامه و کارت شناسایی ملی اشاره کرد. اسناد هویتی اتباع خارجی شامل کارت اقامت و کارت اشتغال می‌باشد.

(ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد، مدخل شناسنامه)